

FELELŐSSÉGTAN

ELMÉLETI ALAPOK

A FELELŐSSÉG KIFEJEZÉSÉRŐL ILLETVE A KÁRFELELŐSSÉGRŐL KÖZELEBBRŐL

- ⊙ A szó jelentése szerteágazó, még jogi értelemben is
- ⊙ Polgári jogi felelősség
 - Tágabb értelemben hasonlítható a kénytetőséghez, a jogilag szoríthatósághoz (Grosschmid)
 - Szűkebb értelemben: jogellenesen (kivételesen jogszerűen) okozott károkért való felelősség

ELHATÁROLÁS NÉHÁNY JOGINTÉZMÉNYTŐL I.

◎ Helytállás és felelősség

- A helytállás inkább objektív fogalom, általában szerződési viszonylatban alkalmazzuk, kevésbé jellemzi a kárérzékenység (inkább teljesítési kötelezettség)
- pl. zálogkötelezettség, különösen a dologi zálogkötelezettség (csaknem tiszta dologi jog, értékjog)

◎ Kellékszavatosság és felelősség

- Mint hibátlan teljesítésért való helytállás (DE! a hibás teljesítéssel okozott kár már felelősségi kérdés)

◎ veszélyviselés

- „a veszély ott kezdődik, ahol a felelősség véget ér”
Szladits
- dologi jog: casus nocet domino (5:22.§)
- de! határeset, amikor a veszélyt telepíti a jog, pl. kárelosztás, kockázat elosztás- és telepítés
- a veszélytelepítés általában a veszélyt viselő jogellenes magatartásához is kötődhet, pl. jogellenes „továbbhasználat” visszaadás elmulasztása, 6:341.§ (3), 6:361.§ (3), 6:413.§ (3)
- de attól független is lehet pl. lex Rhodia de iactu mertium, 5:26.§ (3) bek. vagy 6:585.§ (3) bek. (nem helyénvaló beavatkozás)

◎ rokon kérdés: „kár” - hátrányosság (Grosschmid) értelemben

- ◎ további rokon - felelősséghez már közel álló - helyzetek:
- ◎ kárátalányok: pl. foglaló, kötbér, késedelmi kamat
 - kártérítési funkció, de elsődleges (domináns) kötelmi szerep alkalmanként más
 - a kártérítő funkció sajátosan jelenik meg, pl. átlagosítás, átalány (kárfelölősségre nem jellemző)
 - vagy pl. késedelmi kamat: objektív alapú intézmény fejt ki kártérítési hatást (a kárfelölősség alapvetően nem objektív)
 - ráadásul: gyakorlatban megjelenő objektív kárátalányok („objektív kötbérek”)

TOVÁBBI ELHATÁROLÁSOK

- ◎ jogalap nélküli gazdagodás (6:579.§ (1) bek.)
 - alapgondolata a kárfelelősséggel rokon, de bizonyos szempontból annak fordítottja,
 - jogalap nélküli gazdagodás számolási bázisa a vagyonnövekmény, a kárfelelősségé a vagyonsökkenés
- ◎ utaló magatartás (6:587.§)
 - kárfelelősséggel rokonsága a definícióból önként adódik,
 - de! önálló - külön szabályozott - kötelemkeletkeztető tényállás
 - lényegében csak a kár mértéke mérődik a kárfelelősség szerint, az egyéb feltételeket (kisintenzitású jogi tényként) az alakzat maga szabályozza
 - (bizonytalan jövőjű intézmény, nem elképzelhetetlen az utaló magatartás „reneszánsza”)

KÁRFELELŐSSÉG, KÁRTÉRÍTÉSI FELELŐSSÉG RENDSZERE, JELLEMZŐI

◎ a kárkötelem jellemzői:

- korábbi magánjog: a kárkötelem speciális kötelem a szolgáltatás tárgyára nézve (is), vö. pl. Grosschmid, Tóth Lajos
- modern polgári jog: a kárkötelem, mint kötelemkeletkeztető tényállás tárgyalandó külön (s nem mint sajátos tárgyú szolgáltatás)
- ezt követi az új Polgári Törvénykönyv megoldása is
- korábbi magánjog: a kárkötelem keletkezésének alapját vizsgáljuk, vagyis: mi keletkeztet kárkötelmet? - lényegében „modernizált” római jogi alapon (kárkötelem keletkezhethet delictumból, quasi delictumból, kötelemből...)

- ◎ modern polgári jog: kimondja a károkozás jogellenességét, a jogellenes károkozás tilalmát (pl. 6:518.§ és 6:520.§) ezzel a tényállást szinte a kár tényénél fogva azonnal a kárkötelembé tereli
 - (kivételekről, sajátos helyzetekről később)

- ◎ tehát: kevésbé a kárkötelem forrására figyel a polgári jog, hanem inkább a kárkötelmi tényállások „működésére” - végsősoron a kár megtérítésére, megtérülésére, összefoglalóan a kárfelelősségre

◎ A fentiek fényében mondta - ma is helytállóan - pl. Eörsi, hogy a polgári jogi kárfelelősség lényege, hogy

- a jogalany (személy)
- társadalom által nem tolerált, elítélt
- kárt okozó magatartása
- jogellenesnek minősül,
- e jogellenes magatartáshoz pedig a polgári jog sajátos jogkövetkezményt,
- kártérítési kötelezettséget fűz.

◎ Vö. 6:518.§ és 6:520.§

MAI - 2013. ÉVI V. TÖRVÉNYEN ALAPULÓ - KÁRFELELŐSSÉGI RENDSZER FELÉPÍTÉSE

- ◉ nem egységes kárfelelősség
- ◉ utaló magatartás és jogalap nélküli gazdagodás világosan elkülönítve,
- ◉ legfontosabb: kontraktuális és deliktuális kárfelelősség elválasztása
- ◉ szerződésszegéssel okozott (kontraktuális) kárfelelősség -szerződéses jogviszony, szerződés megszegéséből eredő kár, kockázatelosztás és -optimalizálás
 - bár: a kontraktuális felelősség „mögöttese” és kiegészítője a deliktuális felelősség szabályanyaga
- ◉ így pl. 6:144.§

A SZERZŐDÉSEN KÍVÜL OKOZOTT KÁROKÉRT VALÓ (DELIKTUÁLIS) KÁRFELELŐSSÉG

- ◉ egyfajta gyűjtőkategória, egybefoglaló elnevezés
- ◉ alapvetően két rész:
 - egyrészt szerződésen kívüli károkozás közös szabályai (e szabályokból bontjuk ki az általános kártérítési alakzatot) vagyis: 6:518.§ - 6:534.§ közös, a deliktuális felelősség körében szétszóródó, a deliktuális felelősségi helyzetekben eloszló szabályanyag
 - másrészt az előbbihez (a közöshöz) képest különleges kárfelelősségi tényállások, pl. veszélyes üzem, vétőképtelen személy károkozása stb.

A KÁRÉRT VALÓ FELELŐSSÉG, MINT KÖTELMI HELYZET

- ◉ általános kötelemfakasztó tényállás
- ◉ kötelmi jog közös szabályai megfelelően alkalmazandóak rá (pl. elévülés, képviselet, egyetemlegesség, a kötelelem teljesítésének szabályai)
- ◉ relatív szerkezetű jogviszony: szükségszerű, mert a kárfelelősség csak károsult - károkozó viszonyában értelmezhető
 - (klasszikusan kétpólusú, de lásd többek általi közös károkozás, különleges eset a termékfelelősség - relatív szerkezet bomlása (Novotni), tartást pótló járadék, mint kettős fedelű igény)
- ◉ vagyoni érdek jellemzi
 - (kötelelemre általában, kárkötelelemre különösen igaz, a kárkötelelem lényege, hogy legyen kár, kivételes helyzet: károsodás veszélye)
- ◉ múltbanéző kötelelem

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!